

УДК 321.64

ПОЛІТИЧНИЙ МІФ І ІДЕОЛОГІЯ НАЦІОНАЛ-СОЦІАЛІЗМУ

Світлана Дмитрашко

*Одеська національна академія харчових технологій,
факультет менеджменту, маркетингу і логістики,
кафедра соціології, філософії і права
вул. Канатна, 112, 65039, м. Одеса, Україна*

У статті проаналізовано співвідношення політичного міфу і ідеології на прикладі ідеології націонал-соціалізму. Розглянуто суттєві ознаки ідеологічного новаторства націонал-соціалістичної ідеології. Визначено внутрішній зміст та еволюцію співвідношення політичних міфів і ідеології в умовах орієнтаційної кризи.

Ключові слова: політичний міф, політична ідеологія, тоталітаризм, панування, пропаганда, індоктринація.

Політико-ідеологічний дискурс коливається від проголошення «кінця ідеології» до міркувань щодо необхідності створення інтегративної ідеології або специфіки нових маніпулятивних ідеологій. Не менш важливою проблемою є співвідношення між міфом і ідеологією, хоча ідеологія і міф окремо представляють теоретичну цінність, оскільки є феноменами, що відображають політичну дійсність. Сучасна політична реальність впливає на формування міфів і створення ідеологій через політичні технології, політичну рекламу, політичний брендинг і ребрендинг. Метою статті є розгляд міфу і ідеології як явищ духовного, соціального, політичного життя ХХ ст. та аналіз новаторства націонал-соціалістів зі створення і використання ідеології як функції в умовах орієнтаційної кризи.

Оптику цього дослідження визначив теоретичний горизонт, створений великими мислителями минулого і сучасності (З. Фрейд, К. Г. Юнг, К. Леві-Строс, Ж. Сорель, Ф. Ніцше, Р. Барт, П. Рікер, С. Жижек, Л. Альтюссер, В. Таран тощо), що розглядають міф і ідеологію як світоглядні комплекси, що пояснюють дійсність та виступають регуляторами діяльності людини практично у сферах буття. В умовах розширення інформаційного простору, технологічного конструювання соціальних процесів особливий інтерес становлять здатність міфологем перетворюватися на ідеологеми та здатність ідеологій використовувати міфи як ядро ідейних течій.

Серед значної кількості проблем, які виникають у процесі вивчення націонал-соціалізму на особливу увагу заслуговує проблема ідеологічного новаторства. Завданням статті є пошук відповіді на питання: як нацистська ідеологія використовувала міфи, наприклад, арійський; які методи ідеологічної роботи були розроблені, на відміну від традиційних методів, адже націонал-соціалізм включає попередню традицію політичного життя, одночасно створюючи абсолютно нову реальність. На підґрунті теоретичних розробок ідеології і міфу ми плануємо проаналізувати джерела нацистського періоду, як-то праці А. Баумлера, Й. Геббельса.

Нагадаємо, що радянська історіографія відносила до ідейних джерел фашистської ідеології: расову теорію, що визнавала німців та італійців «вибраною» расою; геополітику, що проголошувала законність загарбання життєвого простору на чужих землях; націоналізм, але в інтерпретації радянської науки – «звірний», у значенні намагання підкорення одних народів іншими; фюрерство, тлумачене як антинародне, бо вимагало від народу

сліпої покори, але одночасно навіюване кожному індивіду усвідомлення власної зверхності над людьми інших народів. Б. Бессонов писав, що ці ідеї мають витoki в антидемократичних буржуазних ідейних течіях XIX ст. [1, с. 77]. Аргументом, автор, що цитується, визначає фактор домінування в філософії ірраціональних течій, що скептично ставилися до можливості об'єктивного пізнання об'єктивного світу та посилення в політичному житті Німеччини духу мілітаризму, шовінізму та відхилення ідей, що були проголошені в епоху наполеонівських війн, революції 1848–1849 рр. Пізніше Л. Макарова напише, що фашизм мав свою ідеологію, несистемна форма якої лише створювала видимість відсутності ідеології, адже фашисти намагалися представити себе людьми дії, що спираються на інтуїцію [2, с. 30]. Дослідниця підтримує позицію Р. Сесіла та Р. Лоуджі, які підкреслювали, що фашисти використовували теорії з метою отримання авторитету та відмежування від Веймарської республіки з метою показати масштабність світосприйняття та укорінення в давню історію, навіть дохристиянську як прояв націоналізму.

Американська дослідниця Дж. Неурор вважає, що витoki духовних джерел націонал-соціалізму були закладені на початку XIX ст., коли з'явилися ідеї расового розуміння історії. Дослідниця підкреслює, що расовий міф претендує на роль філософії світової історії, поступово стає тотальним світосприйняттям і методом оновлення, хоча вважає, що расовий міф, так само як і марксизм, не були укорінені в німецькому дусі. Расовий міф був поширений у Німеччині, оскільки вона запізно почала соціально-економічну, політичну модернізацію, тому антисемітизм, расизм як прояв месіанства німців стали складниками духовної історії країни [3, с. 15].

Ідеологія націонал-соціалізму є результатом конструювання, в якому є елементи наукового дискурсу і елементи публіцистики. Не менш важливим є фактор культурно-історичного контексту формування ідей національної і соціальної виключності, які призвели до формування вертикальної (з розривом горизонтальних зв'язків) етноядерної нації. Вважаємо, що державна політика підтримки певних теорій привела до створення нового смислового простору, в якому індивідууми формували свою ідентичність у межах расової матриці.

Ідеологія націонал-соціалізму включає багато міфологічних елементів – символів та не оперує об'єктивними науковими категоріями. Наприклад, замість денотативного посилання на класовий інтерес оперує поняттями «крові», «раси». Посилання на ірраціональне відображало посилення міфологічної свідомості у період великих перетворень. В. Одайник писав про посилення архетипічних символів Вотана після Першої світової війни у масовій свідомості німців [4, с. 99]. Італійський фашизм, німецький націонал-соціалізм використовували політичну міфологію, символіку у конструюванні ідеологічного концепту, що дозволило ідеології мати гнучкий, адаптивний характер. Застосування політичної міфології виокремлювало історичний розвиток Німеччини як центра Європи та пояснювало повноваження фюрера традиційним очікуванням сильного лідера. Треба зазначити, що особливістю політичної культури того часу було загальне захоплення ідеєю «цезаризму», міфом про політичного деміурга. В Європі дебатували про кризу ліберальної конституційної моделі, трансформації політичних систем, тому харизматичне панування входило в структуру легітимації панування, що є надзвичайно важливим, оскільки свідчить про важливість міфу «героя» в політичних змаганнях. Політичну діяльність А. Гітлера вписували в контекст міфу «героя», оскільки він, на відміну від ліберальних політиків, обіцяв і давав спасіння в історичному контексті, тобто реагував на потреби народу і обіцяв вивести народ зі справжньої кризи до спасіння. Відбувалося укорінення подій XX ст. в історичний процес, формувалася перспектива майбутнього.

Р. Барт точно помітив схожість ідеології і міфу як двох феноменів людської культури. Міф завжди несе ідеологічну складову частину, оскільки формує уявлення про ті чи інші проблеми, події, речі через призму інтересів конкретного соціального суб'єкта. Цей процес Барт описав у «Міфологіях» як механізм «деформації», «викривлення» первинного смислу міфу та «заміни» його на «вторинну» семіотичну систему [5, с. 304–305]. Націонал-соціалістична пропаганда використовувала сучасні технічні, художні надбання для створення «іншої реальності» – ідеологічної. Міф, разом з іншими елементами, входить в ідеологію, при чому міф може входити в ядро різних ідеологій, але ідеології отримують конкретне історичне і політичне звучання, тобто відбувається так зване викривлення ідеології. Міф є надзвичайно привабливим для ідеології, перетворюючись на найбільш відповідну форму фіксації і передачі основних ідеологічних постулатів [6, с. 84].

Один із видатних філософів Німеччини Ф. Ніцше не тільки досліджував співвідношення ідеології і міфу як феноменів культури, але й сам став заручником нацистської міфології. Ніцше вважав, що ідеологія є ілюзорним відображенням певної епохи, тому радив розглядати ідеологію в контексті конкретної культури. Він писав, що міф дає змогу долати індивідуальне та спрямовувати індивідуальну енергію в масову. У міфах розкривається характер природної сили, тому старші люди отримують сенс діяльності, а молодь виховується величними прикладами. Держава мусить використовувати міфи як неписані закони. Звернемо увагу, що рекомендації філософа були написані в епоху посилення масових рухів, коли використання міфу в політичній діяльності посилювало значимість ідей для adeptів руху. Міфи насичували культурний простір орієнтирами, прикладами, які згуртовували індивідів у партії, які пропонували радикальні зміни. Філософія Ніцше розкрила крайню напруженість екзистенціальної ситуації кінця XIX – поч. XX ст.ст. Він прогнозував, що демократизація Європи в сенсі зрівнювання людей неминуче призведе до появи виключних небезпечних людей: «У той час майбутні європейці справлятимуть загальне враження строкатого балакучого безвільного натовпу і вкрай придатних робітників, що потребують повелителя, пана, як хліба насущного... Сильна людина має бути сильніше і більш, ніж будь-коли була – завдяки відсутності впливу забобонів на її виховання, завдяки величезній різноманітності вправ, мистецтва і удавання» [7, с. 278].

Великі події XX ст. знайшли відображення у соціальній міфології, але міфи є відмінними у різних культурах. Наприклад, міф рівних можливостей американської культури співіснує з міфом корпоративної єдності і гідності, властивим японській культурі. Вважаємо, що міф є інструментом ідеологічної легітимації влади, його укоріненість у місцевій культурі не дає змоги перемогти альтернативній ідеології, яку позначено як чужорідну, привнесу ззовні. Міфи використовуються у державній політиці. «Міністр Миколи I граф Уваров сформулював сутність режиму так: «Самодержавство, православність, народність». Майор Червонописький на I з'їзді народних депутатів СРСР узагальнив не гірше: «державна, вітчизна, комунізм» [8, с. 168]. Л. Гозман, О. Еткінд прокоментували, що все те саме, лише порядок цінностей дещо змінився, але велич держави лишилась незмінною.

Ф. Ніцше вважав, що треба скептично досліджувати усі думки, оскільки розум не дає правильного відображення зовнішнього світу, викривлює його. Німецький філософ А. Баумлер перетворив філософію Ніцше на міф Третього рейху, розмістивши творчість Ніцше і націонал-соціалізм «по той бік» традицій буржуазної філософії. Баумлер наголошував, що, говорячи про націонал-соціалізм як про світосприйняття, «ми маємо на увазі, що не тільки буржуазні партії, але і їхні ідеології ліквідовані» [9, с. 130], але націонал-соціалізм не розриває з минулим, навпаки, минуле, романтизм – це герої, тому минуле є джерелом майбутнього, а націонал-соціалізм – спадкоємцем великих героїв минулого. «Ми називаємо Ніцше філософом героїзму. Але це було б наполовину правильно, якби ми не вважали одночасно і філософом дії» [9, с. 131].

За Баумлером, Ніцше є нордичною людиною, оскільки проголошує необхідність боротьби з долею, виступив проти християнства, змінив буржуазну філософію моралі на філософію прагнення до сили, тобто на філософію політики. Філософ намагався довести, що Ніцше створив новий лад – природний, тому базовий для політики створення держави на расовому підґрунті. Расова держава долає індивідуалізм, бо расове аристократичне співтовариство посилює народ, контролює емоції та надає расову силу, спрямовуючи народ до дії.

В інтерпретації Баумлера закладена тенденція творення сучасних політичних міфів, тому необхідно уважно проаналізувати цю тенденцію. По-перше, міф мусить зняти протиріччя між особистісними устремліннями і вищими цілями, заради яких люди жертвують власними інтересами. По-друге, міф є частиною ідеологічної конкуренції, політичної боротьби. По-третьє, міфи стають наукоподібними, апелюють до серйозних соціальних, філософських теорій. По-четверте, те, що Ф. Ніцше жив наприкінці XIX ст., що пройшло небагато часу, були живі люди, які його знали, надавали міфу героїзму Ніцше «правдивості». По-п'яте, міф ставав компонентом політичної ідеології, насичував соціально-політичний горизонт вищими цілями. Чи не найважливішим є те, що міф як ядро ідеології конструює нову політичну реальність. Завдяки ЗМІ, кіно, мистецтву, масовим психологічним технологіям роботи з суспільною думкою межа між реальністю і вигадкою стирається для пересічного громадянина. Стратегеми розвитку країни, моделі громадянської участі, складні теоретичні ідеї можна зробити популярними і зрозумілими пересічному індивідууму, якщо спростити їхній зміст та ціннісні символи.

Тоталітаризм не шукає раціонального консенсусу, він, скоріше, заснований на штучному створенні «виключних станів», катастроф. В. Корнхаузер описує соціальні перетворення, викликані урбанізацією, що призвели не тільки до маргіналізації середнього класу та посилення ролі держави, але й до світоглядної дезорієнтації та підвищення сприйняття ідеологічних настанов. «Тоталітарне суспільство об'єктивно виступає атомізованим суспільством, а суб'єктивно являє собою відчужене населення» [10, с. 167], що викликає занепокоєння та схильність до гранично радикальних форм поведінки. Дослідник підкреслює певну відмінність між соціально-психологічним станом особистості в тоталітарному і демократичному суспільстві. У тоталітарних суспільствах люди більш схильні до навіювання завдяки пропаганді та індоктринації ідеології, тоді як в демократіях, де використовують не силу й примус, а політтехнології, відбувається створення маніпулятивних ідеологій.

Серединне розташування Німеччини між Сходом і Заходом призвело до того, що німці, переживши соціальні катастрофи – селянські, релігійні війни, виховали шанобливе ставлення до влади, вірнопідданство та віру у особливу місію Німеччини як центра Європи. Духовна атмосфера позначена цитатою з вірша Е. Гейбеля «Am deutschen Wesen soll die Welt gewesen» («Німецький дух врятує світ»), що за нацистських часів призвело до проєкції безжальності до ворога та найкраще відображено, на думку К.Г. Юнга, у пропаганді Й. Геббельса [11, с. 364–365].

У своїй новелі «Міхель – доля німця» Й. Геббельс розкриває своє бачення націонал-соціалістичного світосприйняття. Після Першої світової війни виникло багато нових тлумачень націоналізму, «нової Німеччини». Геббельс вважав: «Націоналізм – це ми стоїмо за Німеччину, бо ми німці, а Німеччина – наша вітчизна, німецька душа – наша душа, оскільки всі ми є часткою німецької душі» [12, с. 138]. У художній формі він оспівує Вітчизну, німецьку душу, але чітко позначає, що новий націоналізм – це майбутнє Німеччини, а не реставрація минулого. Він вважав, що у тогочасній Європі розгорнулася боротьба між новими аристократичними класами, тим більше, що все велике створено виключно меншиною. Підґрунтям усього аристократичного є раса, адже «людство» – це фікція, тому Геббельс пропонує диктатуру кращих, відповідальних, навіть описує певну схему: «Управління завжди було справою меншини. Людям залишається зробити вибір:

або жити в умовах відкритої диктатури відважних і сміливих людей, або лицемірної демократії боягузів» [12, с. 140]. Геббельс, як і Гітлер, творив міф нової аристократії як людей дії, тоді як люди дії – це націонал-соціалісти. На думку майбутнього міністра пропаганди, нова аристократія вплине на соціальні процеси, оскільки у робітничого класу з'явилась нова місія – звільнити народ від плутократії всередині та ззовні. Зазначимо, що у Третньому рейху було проголошено про особливу єдність робітника і підприємства і запроваджено нове поняття «Arbeiter» (Робітник) на протигагу класовій опозиції «буржуа – пролетарій». Соціальна єдність солдат – студент – робітник є тією силою, що розбудує новий рейх. Геббельс часто використовує протиставлення, наприклад: німець – француз, націоналізм – лібералізм, робітник – буржуа, труд – гроші. Ця бінарна опозиційність стала майбутньою візитівкою націонал-соціалістичної ідеології, яка виховувала в пересічного громадянина політичні маркери «свій – чужий». Традиційне протистояння Німеччини і Франції було позначене Геббельсом як вороже оточення і світоглядна розбіжність: «Німеччина змагалася за можливість трудитися, Франція – за гроші» [12, с. 144]. Він пропонує з метою подолання соціального протиріччя використати модель фронтового братерства багатих і бідних, адже праця – це війна без гармат. Хоча новела просякнута ідеєю єдності товаришів, тим не менш, жорстко підкреслено, що всередині спільноти є інший, що найбільше цінує гроші, наживається на війні, а ззовні є чужий, що накинув окуви на Вітчизну.

Треба підкреслити, що підхід Геббельса є проявом ідеологічного новаторства, оскільки він використав ідеологічну інфільтрацію, тобто симбіоз елементів різних ідеологій: від соціалізму – звернення до робітників, від консерватизму – збереження традиційного вірнопідданства і очікування нового сильного лідера, від антисемітизму – схему об'єкт/протиоб'єкт: німець/єврей; німець/француз.

В ідеології націонал-соціалізму, незважаючи на симбіоз ідей, не відбулося розмивання ідей. Цілі тримали, тому маніпулятивні методи не могли зруйнувати ідеологію, навіть якщо один з елементів ставав неактуальним. Націонал-соціалісти звертались до усього суспільства, не зосереджуючись на одному класі або групі, тоді як традиційні ідеологічні партії були звернені на власний електорат. Підкреслюємо, що методи націонал-соціалістичної ідеології маніпулятивні, але маніпуляція – інструмент, оскільки цілі ідеології – це націонал-соціалістична революція, новий лад, що було підтримано спільнотою; континентальна імперія – штучно індоктринована, тому найбільш докладено зусиль для отримання підтримки у суспільстві. У суспільну свідомість запроваджували ідеї не тільки героїзації, освячення війни, але й пояснювали, що війна є фатальною частиною німецької історії, оскільки країна знаходиться на порубіжжі Заходу і Сходу [13, с. 98]. Ідеологічна робота А. Розенберга, А. Гітлера, Й. Геббельса суттєво вплинула на серйозний перегляд ролі ідеології у суспільно-політичному житті. Звернення ідейної системи до соціального міфу перетворило її на емоційно насичену, орієнтовану на соціальну психологію та етнічну свідомість, дало змогу нав'язати суспільству інтереси тоталітарного режиму. Наприклад, змінити аттітуди щодо теоретичного характеру інтелектуальної діяльності німців, які домінували у XIX ст., на стереотип «раси панів», що виживає в оточенні чужорідних рас. Хоча паралельно існував міф про унікальну технічну міць Німеччини завдяки промислового перевороту, тобто нацистська влада здатна до інтеріоризації міфу громадянами у вигідному контексті для політики держави. Ідеологія виконувала функцію представництва двостороннього зв'язку між владою і масами, оскільки політики формували свої пропозиції зрозумілою мовою ідеології, а маси тестували політиків, суспільних діячів, співгромадян на відповідність ідеології. Звернення до міфу, апеляція до міфологічної свідомості зробили націонал-соціалістичну ідеологію ефективною у створенні проекту майбутнього, «третього шляху». Л. Фішман зазначає, що хоча фашизм програв у кінцевому наслідку, але «коріння його свідомості <...> лежить надто глибоко, щоб його досягнути за допомогою концепта ідеології:

вони укорінені в сфері масової і індивідуальної психології, в культурний спадок минулого» [14, с. 83]. Політичні міфи виходять із певної матриці – константи буття, в межах якої відбувається осмислення як минулого, так і сучасного досвіду. Політичні міфи націонал-соціалістичної Німеччини випливали з матриці соціальної і національної виключності. Рациональність втрачала свої позиції, бо відбулося поєднання архетипів колективного несвідомого з ідеологією на тлі травмуючих історичних подій. Міф як елемент ідеології вимагав протиборства об'єкта/протиоб'єкта, оскільки орієнтаційний вибір суб'єкта відбувався на підґрунті глибоких афектів. Ідеологія націонал-соціалізму переформатувала реальність, відповіла на ідеологічний запит, створила концепцію вищих об'єктів, тих, що виходять за рамки буденного ладу речей. Г. Мусихін пише, що такими об'єктами були «Народ» для нацизму, «Пролетаріат» для марксизму, «Вільний індивід» для лібералізму. Як дзеркальне відображення виникали об'єкти зі знаком «мінус»: «євреї», «буржуа», «терористи» [15, с. 124]. Ідеологія стала політичною вірою. Вірою в те, що є інші, що поділяють віру у те саме. Ця віра «в інших, як ми» і «лідера, як ми» дозволяє створювати спільноти «ми», на відміну від спільнот «інших», позначати соціальну структуру маркерами «свій» – «чужий», де «чужий» – це принципово інший, з іншою сутністю, відповідно, ставлення до нього мусить бути безжальним.

Підкреслимо, підсумовуючи, що завдяки новаторському підходу щодо використання маніпулятивних та мобілізаційних функцій ідеологія НСДАП стала своєрідним координатором стосунків між суспільством та владою. Отримавши підтримку населення, партія заявила про себе як про політичну силу, що виражає інтереси більшості спільноти, тому має право на управління і створення стратегіями. Отже, політична унікальність ідеології націонал-соціалізму – в її гнучкості, в здатності адаптуватися до нових комбінацій об'єктивних факторів історичного періоду, не втрачаючи стратегічної мети.

Насамкінець зазначимо, що Німеччина була приголомшена катастрофою націонал-соціалізму і Другої світової війни. Але сучасна Європа також перебуває під впливом маніпулятивних ідеологій, оскільки інформаційні методи управління, політтехнології використовують нові міфи. Так званий «правий поворот» обґрунтовується міфами «спорідненості спільноти» і опозицією «ми – вони» стосовно мігрантів. У новому політичному дискурсі порушуються питання про конфліктність свободи віросповідання і соціальну інтеграцію (чи сегрегацію) біженців, що призводить до роздумів, чи не є мультикультуралізм міфом країни без національної ідентичності, але із солідарною нейтральною державою. Запобігання індоктринації інтегративної ідеології, взятої на озброєння державою чи правлячою партією, можливе завдяки поверненню в політику великих ідеологій-брендів, оскільки дозволяє зберігати критичність мислення. Сучасні маніпулятивні ідеології не відстоюють ідеї, як і не створюють їх, вони залежать від політичної кон'юнктури, є об'єктами впливу влади. Саме розуміння ризиків сучасної політичної ситуації та історичного паралелізму процесів змусило нас звернутися до співвідношення міфу і ідеології в нацистському варіанті та ідеологічного новаторства у межах матриці національної і соціальної виключності.

Список використаної літератури

1. Бессонов Б. Фашизм: идеология, политика. М.: ВШ, 1985. 279 с.
2. Макарова Л.М. Буржуазная историография 60-80 гг. о теоретических основах идеологии германского фашизма. Буржуазная историография Западной Европы и США проблем новой и новейшей истории (XIX-XX вв.): межвуз. сб. науч. тр. Сыктывкар, 1986. С. 30–39.
3. Neurohr J. Der Mythos vom Dritten Reich. Zum Geistesgeschichte des Nationalsozialismus. Stuttgart: Gotta'sche Buchhandlung Nachfolger, cop. 1957. 287 s.

4. Одайник В. Психология политики. Политические и социальные идеи Карла Густава Юнга. СПб: «Ювента», 1996. 382 с.
5. Барт Р. Мифологии. Пер. с фр., вступ. ст. и комен. С. Зенкина. М.: Академический проект, 2008. 351 с.
6. Таран В.О. Міфологічна свідомість та ідеологія. Суспільні науки: історія, сучасність, майбутнє: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, Україна, 5–6 травня 2017 року). Київ: ГО «Київська наукова суспільнознавча організація, 2017. С. 83–87.
7. Ницше Ф. По ту сторону добра и зла. Собр. соч. В 2 кн. Кн. 2 . М.: Итало-советское издательство «Сирин», 1990. С. 149–327.
8. Гозман Л.Я., Эткинд А.М. Метафоры или реальность? Психологический анализ советской истории. Вопросы философии. М.: «Наука», 1991. С. 164–173.
9. Баумлер А. Ницше и национал-социализм. Моссе Дж. Нацизм и культура. Идеология и культура национал-социализма; пер. с англ. Ю.Д. Чупрова. М.: ЗАО Центрполиграф, 2010. С. 129–134.
10. Корнхаузер В. Політика масового суспільства. Політологічні читання. 1992. № 1. С. 161–175.
11. Юнг К.Г. Послевоенные психические проблемы Германии. Одайник В. Психология политики. Политические и социальные идеи Карла Густава Юнга. СПб: «Ювента», 1996. С. 362–367.
12. Геббельс Й. Михель – судьба немца. Моссе Дж. Нацизм и культура. Идеология и культура национал-социализма; пер. с англ. Ю.Д. Чупрова. М.: ЗАО Центрполиграф, 2010. С. 137–146.
13. Дмитрашко С. А. Нацистська індоктринація і технології роботи з суспільною думкою. Evropsky politicky a pravni diskurz. Svazek 3. 5. vydani 2016. European political and law discourse. Volume 3. Issue 5. 2016. P. 93–99.
14. Фишман Л.Г. Политический миф и идеология: «опасное сближение»? Полис (Политические исследования). 2006 . № 4. С. 74–86.
15. Мусихин Г.И. Красота спасет мир? Идеология как эстетика. Полис. 2008. № 4. С. 112–129.

POLITICAL MYTH AND IDEOLOGY OF NATIONAL-SOCIALISM

Svitlana Dmytrashko

*Odessa National Academy of Food Technologies,
Faculty of Management, Marketing and Logistics,
Department of Sociology, Philosophy and Law
Kanatna str., 112, 65039, Odessa, Ukraine*

In the article correlation of political myth and ideology is analysed on the example of ideology of national-socialism. The substantial signs of ideological innovation of creators of ideology are considered. Internal maintenance and evolution of correlation of political myths and ideology are certain in the conditions of orientation crisis.

Key words: political myth, political ideology, totalitarianism, domination, propaganda, indoctrination, German National Socialism.